

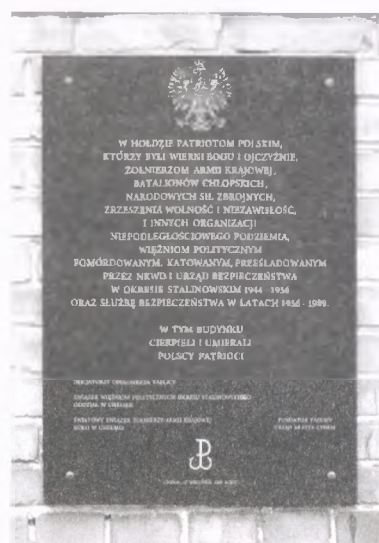
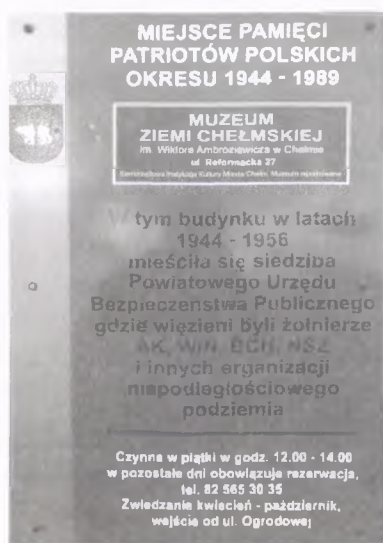
Miejsca pamięci Armii Krajowej – Światowego Związku Żołnierzy AK Koła Chełm (7)

Jan Paszkiewicz

Miejsce Pamięci Patriotów Polskich okresu 1944-1989 z tablicą w hołdzie osobom represjonowanym przez NKWD i UB/SB – Chełm, ul. Reformacka 27 A / róg Ogrodowej (2008 r.)

W końcu lipca 1944 r. powstał wydział bezpieczeństwa przy Powiatowej Radzie Narodowej, zaś 1 IX tr. utworzono Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Chełmie z siedzibą przy ul. Reformackiej 17. Tutejszy areszt przewidziany był na

20 osób, a dysponowano również takowym przy ul. Dreszera 7 (w budynku przedwojennej Policji Państwowej) na 40 osób. Początkowo wykorzystywano też areszty Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej z/s przy ul. Sienkiewicza 18. Po śledztwie większość zatrzyma-

Miejsce Pamięci Patriotów Polskich okresu 1944-1989 z tablicą w holdzie osobom represjonowanym przez NKWD i UB/SB - Chełm, ul. Reformacka 27 A / róg Ogrodowej (2008 r.)

nych kierowana była do więzienia przy ul. Kolejowej 106, mogącego pomieścić 150 osób. Obok działań śledczych prowadzono operacje zbrojne skierowane przeciwko oddziałom partyzanckim i działalność agenturalną w kręgach podziemia niepodległościowego.

W połowie 1945 r. przeniesiono siedzibę PUBP na ul. Reformacką 27, gdzie piwniczny areszt składał się (w 1948 r.) z 14. cel i kuchni. Od podwórza prowadziły żelazne drzwi znajdujące się w suterynie. Drzwi do cel były okute blachą i zamykane na kłódki. Podwórze ogrodzono wysokim parkanem z drutem kolczastym. W odległości ok. 20 m znajdował się ustęp dla więźniów, obok którego zakopywano ciała zamordowanych podczas śledztwa. Dane dotyczące ilości aresztantów są w zasadzie wyrzykowe, podobnie zresztą jak liczba ofiar śmiertelnych katowni UB. Ich szczątki mogą znajdować się na posesjach nr 15, 17, 23 i 27 przy ul. Reformackiej (MIM, *Tajemnice katowni*, „Dziennik Wschodni” z 6 X 2004 r.). Na fragmentarycznej liście więźniów zamordowanych w siedzibie UB w Chełmie, opracowanej przez Jerzego Masłowskiego [*Chełmska bezpieka i jej ofiary*, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Chełmie i Muzeum Chełmskie w Chełmie, Chełm 2008, s. 26], figuruje 10 osób: ppor. Piotr Jankowski ps. Jeleń, ppor. Andrzej Padjasek ps. Wrzos, NN „Szerszeń”, kpt. NN „Ziben”, ppor. NN „Orlik”, NN „Góral”, Mieczysław Wolanin, por. Jerzy Neyman ps. Hińcza, Jerzy Śliwiński ps. Śliwa i Józef Broda. ICH PROCHY ZASŁUGUJĄ NA EKSHUMACJĘ I GODNY POCHÓWEK! Stosowny formalny wniosek w tej sprawie skierował z symboliczną datą 22 lipca (br.) na adres dr. hab. Krzysztofa

Szwagrzyka, Pełnomocnika Prezesa IPN ds. Poszukiwań Miejsc Pochówku Ofiar Terroru Komunistycznego (z powiadomieniem Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa) Zarząd Inspektoratu Chełmskiego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” Stowarzyszenia Społeczno-Kombatanckiego. Już następnego dnia (!) adresat wystosował pismo zwrotne z informacją, iż „(...) teren aresztu PUBP w Chełmie przy ul. Reformackiej został wpisany na listę badań nieznanymi miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego. Z chwilą zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych podjęte zostały starania umożliwiające przeprowadzenie w 2014 r. badań georadarowych na wskazanym (...) terenie”.

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej na elewacji kamienicy (od strony dziedzińca) będącej w latach 1945-1956 siedzibą PUBP w dniu 17 września 2008 r. było owocem wspólnych zabiegów Koła Chełm ŚZŻAK i Oddziału Chełm Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego z prezesami Stanisławem Milaszkiwiczem i Ryszardem Rzyczkowskim zainicjowanej 19 V 2008 r. pismem skierowanym do Urzędu Miasta Chełm oraz rezultatem dobrej woli ze strony właściciela budynku Artura Wojciechowskiego.

Tablica muzealna usytuowana na elewacji obiektu przy ul. Reformackiej informuje o otwartym wówczas (przed 5. laty) Miejscu Pamięci z ekspozycją stałą Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza pn. „Chełmska bezpieka i jej ofiary” zorganizowaną w 3. celach piwnicznych zachowanych w

kształcie z lat 50. XX w. (wejście z ul. Ogrodowej), gdzie więzieni byli głównie żołnierze AK, „WiN” i NSZ. Prezentowane są tam dokumenty pochodzące od osób aresztowanych (m.in. śp. Józefa Bałki, Michała Bojarczuka, Henryka Fiuka, Alfreda Kowalczuka, Waclawa i Władysława Prystupów) i inne – ukazujące początki narzuconej przez Moskwę władzy komuni-

stycznej i jej aparatu terroru, fotografie osób represjonowanych oraz zamordowanych w trakcie przesłuchań i akcji UB, a także nagrania audio nielicznych, którzy przeżyli kaźń w kazamatach UB [zwiedzanie możliwe po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym: (82) 565 26 93].